

[**EURÓPSKE PRÁVO IV**]
Úvod do justičnej spolupráce
v civilných veciach EÚ

Doc. JUDr. PhDr. **Miroslav Slašťan**, PhD.
Ústav medzinárodného a európskeho práva

[**Prehľad úvodnej prednášky**]

- história a dôvody vzniku justičnej spolupráci v civilných veciach EÚ
- právny základ - čl. 81 Zmluva o fungovaní EÚ
- pravidlá výkladu noriem EÚ v oblasti EP IV
- pravidlá aplikácie noriem EÚ v oblasti EP IV
- pôsobnosť noriem EÚ v oblasti EP IV

2

[**EP IV vs. EMPS**]

- **justičná spolupráca v civilných (občianskych) veciach EÚ = európske medzinárodné právo súkromné (EMPS)**

EMPS ≠ MPS (medzinárodné právo súkromné)

3

Rozsah EMPS – JSvCV EÚ

- a) **právomoc** (medzinárodnú príslušnosť) súdov – ktorý súd bude mať právomoc (vecnú, miestnu, časovú, osobnú) konať v určitej veci (žalobe) a rozhodnúť
- b) **rozhodné právo** – podľa akého hmotného práva rozhodne príslušný súd
- c) **uznanie a výkon** cudzích súdnych rozhodnutí – kde všade rozhodnutie súd bude exekučným titulom
- d) **osobitné konania** – zjednocujú procesné predpisy na základe ktorých súd rozhodne
- e) **spoluprácu** súdov členských štátov EÚ – napr. pri výkone dôkazu (výsluch svedka) v inom členskom štáte, doručení žaloby, predvolania...

4

Vznik EMPS I.- ZEHS z roku 1958

znenie ex čl. 220 Zmluvy o založení EHS

Členské štáty začnú medzi sebou v prípade potreby rokovania s cieľom zabezpečiť pre svojich štátnych príslušníkov:

- ochranu osôb, ako aj požívanie a ochranu práv za rovnakých podmienok, aké každý štát poskytuje svojim vlastným štátnym príslušníkom,
- zrušenie dvojitého zdanenia vo vnútri spoločenstva,
- vzájomné uznávanie spoločností v zmysle článku 48 druhého pododseku, zachovávanie právnej subjektivity v prípade premiestnenia sídla z jednej krajiny do druhej a možnosť fúzie spoločností, ktoré sa spravujú právom rôznych členských štátov,
- zjednodušenie predpisov upravujúcich vzájomné uznávanie a výkon súdnych rozhodnutí a rozhodcovských nálezov.

5

Vznik EMPS II.

■ Zmluva o založení EHS z roku 1958

- zaviedla vnútorný trh (voľný pohyb tovaru, osôb, služieb, kapitálu)
- predpokladala zaviesť (*osobitnou medzinárodnou zmluvou*) voľný pohyb súdnych rozhodnutí (*ich uznávanie a výkon kdekoľvek v ES, de facto voľný pohyb exekučných titulov*)

6

Rozhodcovské nálezy (rozhodnutia) –

- napriek uvedenému mimo práva EHS, dôvod:
- **Dohovor o uznaní a výkone cudzích rozhodcovských rozhodnutí**
- 10. júna 1958, New York
- platný pre členské štáty EHS (de facto všetky štáty OSN)
- aj pre ČSR nadobudol dohovor účinnosť 10.10. 1959 (pozri vyhlášku 74/1959 Zb. zo 6.11. 1959)
- nie je nutnosť prijímať ďalší (rovnaký) dohovor pre EHS
 - pôsobnosť: uznanie a výkon rozhodcovských rozhodnutí vyplývajúcich zo sporov medzi fyzickými alebo právnickými osobami a vydaných na území iného štátu než toho, v ktorom sa žiada o ich uznanie a výkon
 - uznávanie rozhodcovských doložiek
 - uznávanie rozhodcovských rozhodnutí (podmienky uznávania a výkonu)
 - zákaz diskriminácie „cudzích rozhodcovských rozhodnutí“ (podmienky uznávania a výkonu, poplatky)

Vznik EMPS III.

- ex.čl. 220 ZEHS: (Bruselský) **Dohovor o súdnej právomoci a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach**
- 27. 9. 1968 – účinnosť od 1.2. 1973
 - postupne zmenený a doplnený dohovormi o prístupí nových členských štátov k tomuto dohovoru (Ú. v. ES L 299, 31.12.1972, s. 32, Ú. v. ES L 304, 30.10.1978, s. 1, Ú. v. ES L 388, 31.12.1982, s. 1, Ú. v. ES L 285, 3.10.1989, s. 1, Ú. v. ES C 15, 15.1.1997, s. 1. Text úplného znenia pozri v Ú. v. ES C 27, 26.1.1998, s. 1)
- **Protokol o výklade Bruselského dohovoru Súdny dvor Európskych spoločenstiev**, podpísaný v Luxemburgu 3. júna 1971
- uzatvorený medzi šiestimi zakladajúcimi ČŠ a neskôr všetkými prístupujúcimi (do piateho prístupenia)
- rozdiel od splnomocnenia čl. 220 ZEHS a rozhodcovských konaní: upravuje aj právomoc (príslušnosť) súdov, nielen uznávania a výkon

Vznik EMPS IV.

- **(Lugánsky) Dohovor o právomoci a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach**, Ú.v. ES 1988, L 319
- 16.9. 1988 – platnosť 1. januára 1992
- pripojené 3 protokoly (aj k jednotnému výkladu)
- rozširuje pôsobnosť pravidiel obsiahnutých v Bruselskom dohovore z roku 1968 na niektoré členské štáty Európskeho združenia voľného obchodu
- EÚ – EZVO (Nórsko, Island, Švajčiarsko), neskôr napr. Poľsko, nie ČR/SR

Vznik EMPS V.

- **Rímsky dohovor** o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky z 19.6. 1980 (80/934/EHS)
- platnosť 1.4. 1991
- uplatňoval sa od 1. augusta 2006 pre SR (Ú.v. EÚ C 169, 8.7. 2005, s. 10)

10

Zmena právneho základu – Maastrichtská zmluva

- tretí pilier (úijné právo) článok K.1 - súdna spolupráca v občianskych veciach - spoločný záujem ČS
- *presun právomoci zo ZEHS do ZEÚ*
- Rada môže (čl. K.3 ZEÚ):
 - a) zaujímať **spoločnú pozíciu** a vhodnou formou a postupom podporovať akúkoľvek spoluprácu ...
 - b) prijať **spoločný postup**
 - c) rešpektujúc článok 220 ZES, vypracovať **dohovory**, ktoré odporučí členským štátom na prijatie v súlade s ich ústavnými predpismi

11

Vznik EMPS VI.

- na základe článku K.3 ZEÚ schválené v r. 1998:
 - Dohovor o doručovaní súdnych a mimosúdnych dokumentov vo veciach občianskych a obchodných
 - Dohovor o právomoci, uznaní a výkonu rozhodnutí vo veciach manželských (Dohovor Brusel II)
- nenadobudli platnosť – zdĺhavé ratifikácie

12

Zmena právneho základu – Amsterdamská zmluva

- Amsterdamská zmluva z roku 1997
 - „komunitarizácia“ justičnej spolupráce v civilných veciach
- prijímanie nariadení/smeríc – t.j. komunitárneho práva
- čl. 65 Zmluvy o založení ES:**
- opatrenia...potrebné pre správne fungovanie vnútorného trhu, zahŕňajú zlepšenie a zjednodušenie :
 - a) systému cezhraničného doručovania súdnych a mimosúdnych dokumentov;
 - b) spolupráce pri získavaní dôkazov;
 - c) uznávanie a výkon rozhodnutí v občianskoprávných a obchodných veciach, vrátane rozhodnutí v mimosúdne riešených veciach;
 - d) podporu zlučiteľnosti pravidiel uplatniteľných v členských štátoch týkajúcich sa kolíznych noriem a sporov o príslušnosť;
 - e) odstraňovanie prekážok riadneho fungovania občianskoprávneho konania, ak je to nutné, podporovaním zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania uplatniteľného v členských štátoch

Vznik EMPS VII.

- po nadobudnutí platnosť Amsterdamskej zmluvy v roku 1999 sa o rok neskôr prijímajú podľa nového právneho základu (čl. 65 ZES) tri kľúčové nariadenia:
 - 1) nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 – tzv. **nariadenie Brusel II.**
 - 2) nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o **úpadkovom konaní**
 - 3) nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 – tzv. **nariadenie Brusel I.**

14

Osobitné postavenie Dánska, Veľkej Británie a Írska v EMPS

- uvedené štáty v zásade nesúhlasia pri prijímaní Amsterdamskej zmluvy s novým právnym základom EMPS
- **OPT-IN: Protokol o postavení Veľkej Británie a Írska** (pripojený k Zmluve o Európskej únii a Zmluve o založení Európskeho spoločenstva)
 - v súlade s článkom 3 Protokolu výslovne VB a Írsko oznamujú svoje želanie podieľať sa na prijatí a uplatňovaní predpisov v oblasti EMPS – *inak na ich území neplatia*
 - v zásade súhlas dávajú, nie VB - 4/2009 a Rím I
- **OPT-OUT: obdobne Protokol o postavení Dánska** (pripojený k Zmluve o Európskej únii a k Zmluve o založení Európskeho spoločenstva)
 - napr. prijatím nariadenia 44/2001 - Bruselský dohovor zostal v platnosti medzi Dánskom a ostatnými členskými štátmi EÚ ktoré boli ZS (teda nie SR, ČR...)
 - Dánsko súhlas nikdy nedáva – 2x osobitné dohody...

Postavenie Dánska teraz

- Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o **právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov** v občianskych a obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 299R, 16.11.2005, s. 62 – 70)
- platnosť 1. júla 2007
- Dohoda medzi Európskym spoločenstvom a Dánskym kráľovstvom o **doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností** v občianskych alebo obchodných veciach (Ú. v. EÚ L 300R, 17.11.2005, s. 55 – 60)
- platnosť 1. júla 2007

16

Prejudiciálne otázky k sekundárnemu právu od Amsterdamskej zmluvy

- čl. 68 ZES = lex specialis k článku 234 ZES => Súdny dvor nie je príslušný k odpovedi na prejudiciálnu otázku položenú súdom, proti ktorého rozhodnutiu je prípustný opravný prostriedok (**Varbecq, C-555/03**)
- PO musí položiť súd, ktorého rozhodnutie už nemôže byť napadnuté opravným prostriedkom, a to je vo všeobecnosti najvyšší súd (**Lyckeskog, C-99/00**)

17

rozsudok Súdneho dvora **C-406/09**, **Realchemie Nederland BV**, z 18.10. 2011

- Na úvod je potrebné uviesť, že v **rozsahu**, v ktorom nariadenie č. 44/2001 nahradilo Bruselský dohovor teraz vo vzťahu medzi členskými štátmi s výnimkou Dánskeho kráľovstva, výklad tohto **dohovoru** Súdny dvorom Európskych spoločenstiev **platí aj pre uvedené nariadenie**, pokiaľ možno jeho ustanovenia a ustanovenia Bruselského dohovoru považovať za **ekvivalentné** (pozri najmä rozsudok z 10. septembra 2009, German Graphics Graphische Maschinen, C-292/08, Zb. s. I-8421, bod 27 a tam citovanú judikatúru).
- okrem toho z **odôvodnenia č. 19** nariadenia č. 44/2001 vyplýva, že **treba zaručiť kontinuitu medzi Bruselským dohovorom a týmto nariadením...**

18

Nový Lugánsky dohovor

- **Dohovor o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach** (*Úradný vestník L 147, 10.06.2009*) (*všetko tu*)
- platnosť medzi EÚ a Nórskom a Dánskom 1. 1. 2010
- platnosť - EÚ a Švajčiarskom 1. 1. 2011 a medzi EÚ a Islandom 1. 5. 2011
- **ZS: ČS EÚ (aj Dánsko) a EZVO: Nórsko, Island, Švajčiarsko**
 - čl. 69 ods. 6 – Lugánsky dohovor z r. 1988, odo dňa nadobudnutia jeho platnosti, každý odkaz na Lugánsky dohovor z roku 1988 v iných predpisoch sa rozumie ako odkaz na tento dohovor (*ratifikácie/správa*)

Lisabonská zmluva od 1.12. 2009

- **nový právny základ**
 - čl. 67 až 76 – všeobecné ustanovenia
 - **čl. 81** – osobitné ustanovenia k EMPS
 - JSVCV: zásada vzájomného uznávania súdnych a mimosúdnych rozhodnutí
- **Pokračovanie nariadení/smerníc/rozhodnutí**
 - občianske veci, ktoré majú cezhraničné dôsledky
- **Novinky LZ:**
 - 1) oslabenie podmienky na vzťah k vnútornému trhu
 - 2) zrušenie obmedzenia k položeniu prejudiciálnej otázky pre prvostupňové súdy (všetko cez čl. 267 ZFEÚ)
 - 3) *nové inštitúty...*

Občianske veci, ktoré majú cezhraničné dôsledky (81 ods. 3):

- **Možnosť prijímať „opatrenia“ – EP a R – riadny leg. postup v oblasti:**
 - a) vzájomného uznávania a výkonu súdnych a mimosúdnych rozhodnutí ČS;
 - b) cezhraničného doručovania súdnych a mimosúdnych písomností;
 - c) zlučiteľnosti kolizných noriem a noriem určujúcich právomoc uplatniteľných v ČS
 - d) spolupráce pri obstarávaní dôkazov;
 - e) účinného prístupu k spravodlivosti;
 - f) odstraňovania prekážok riadneho priebehu občianskoprávneho konania, v prípade potreby podporovaním zlučiteľnosti pravidiel občianskeho súdneho konania uplatniteľných v členských štátoch;
 - g) rozvíjania alternatívnych metód riešenia sporov;
 - h) podpory vzdelávania sudcov a justičných pracovníkov.
- odchýlne Rada v súlade s mim. leg. postupom ustanoví opatrenia týkajúce sa **rodinného práva**, ktoré majú cezhraničné dôsledky - jednotne po porade s Európskym parlamentom.

Predpisy EMPS I.

Právomoc (medzinárodná príslušnosť) a uznanie a výkon rozhodnutí:

- nariadenie Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o príslušnosti a uznávaní a výkone súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach – tzv. **nariadenie Brusel I.**
- nariadenie Rady (ES) č. 1347/2000 z 29. mája 2000 o príslušnosti a uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti oboch manželov k deťom – tzv. **nariadenie Brusel II.**
- nariadenie Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o príslušnosti a uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach manželských a vo veciach rodičovskej zodpovednosti oboch manželov k deťom a o zrušení nariadenia (ES) č. 1347/2000 – tzv. **nariadenie Brusel IIa (bis)**
- nariadenie Rady (ES) č. 1346/2000 z 29. mája 2000 o **úpadkovom konaní**
- nariadenie EP a Rady (ES) č. 805/2004 z 21. apríla 2004, ktorým sa zavádza **európsky exekučný titul pre nesporné nároky**

22

Predpisy EMPS II.

Rozhodné právo:

- nariadenie EP a Rady (ES) č. 593/2008 z 17. júna 2008 o práve rozhodnom pre **zmluvné záväzkové vzťahy (Rím I)**
- nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o práve rozhodnom pre **mimozmluvné záväzkové vzťahy (Rím II)**
- nariadenie Rady (EÚ) č. 1259/2010 z 20. decembra 2010, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti **rozhodného práva pre rozvod a rozluku**
Belgicko, Bulharsko, Nemecko, Grécko, Španielsko, Francúzsko, Taliansko, Lotyšsko, Luxembursko, Maďarsko, Malta, Rakúsko, Portugalsko, Rumunsko a Slovinsko

23

Predpisy EMPS III.

Osobitné konania:

- nariadenie EP a Rady (ES) č. 1896/2006 z 12. decembra 2006, ktorým sa zavádza konanie o **európskom platobnom rozkaze**
- nariadenie EP a Rady (ES) č. 861/2007 z 11. júla 2007, ktorým sa ustanovuje **európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu**

24

Predpisy EMPS IV.

Spolupráca súdov členských štátov EÚ:

- nariadenie Rady (ES) č. 1206/2001 z 28. mája 2001 o spolupráci súdov členských štátov pri **dokazovaní** v občianskych alebo obchodných veciach
- nariadenie Rady (ES) č. 1348/2000 z 29. mája 2000 o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností vo veciach občianskych a obchodných v členských štátoch
- nariadenie EP a Rady (ES) č. 1393/2007 z 13. novembra 2007 o **doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností** vo veciach občianskych a obchodných v členských štátoch (doručovanie písomností) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1348/2000

Predpisy EMPS V.

Komplexne kodifikovaný inštitút – vyživovacia povinnosť

- Nariadenie Rady (ES) č. 4/2009 z 18. decembra 2008 o **právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a o spolupráci vo veciach vyživovacej povinnosti**

26

Predpisy EMPS VI.

Ďalšie predpisy:

- Smernica Rady 2003/8/ES z 27. januára 2003 o **zlepšení prístupu ku spravodlivosti** v cezhraničných sporoch stanovením minimálnych spoločných pravidiel pre právnu pomoc v týchto sporoch
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2008/52/ES z 21. mája 2008 o **určitých aspektoch mediácie v občianskych a obchodných veciach** (*transponovaná v zákone č. 420/2004 Z.z. o mediácii*)
- rozhodnutie Rady z 28. mája 2001 o **vytvorení Európskej súdnej siete** pre občianske a obchodné veci http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_int_sk.htm
- info o právnych predpisoch EÚ a vnútroštátnom práve ČS 27

[Európsky justičný atlas]

- http://ec.europa.eu/justice_home/judicialatlascivil/html/index_sk.htm
- pomocou atlasu možno nájsť príslušné súdy
- priame vypĺňanie tlačív
- posielanie tlačív elektronicky

28

[EMPS...čo nás čaká ?]

Schválené nariadenia

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1215/2012 z 12. decembra 2012 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (Úradný vestník L 351, 20.12. 2012, s. 1 –32)
- **nahrádza nariadenie (ES) č. 44/2001**
- uplatňuje sa od 10. januára 2015

29

[EMPS...čo nás čaká ?]

Schválené nariadenia

- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve (Úradný vestník L 201, 27.07. 2012, s. 107 – 134)
- uplatňuje sa od 17. august 2015

30

[EMPS...čo nás čaká ?]

Návrhy nariadení:

- o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach **majetkových režimov manželov ...t.j.** napríklad vypořádanie BSM

KOM(2011) 126 v konečnom znení

31

[Právomoc Súdneho dvora EÚ a výklad predpisov EMPS]

- čl. 19 ods. 2 ZEÚ – výlučná (záväzná) právomoc Súdneho dvora EÚ
 - aj v prejudiciálnom konaní (čl. 267 ZFEÚ) – interpretácia primárneho a sekundárneho práva Únie

32

[Pravidlá výkladu práva EÚ]

- nezávisle na vnútroštátnom práve** (zhodnosť vo všetkých členských štátoch)
- s prihliadnutím k cieľom nariadenia/smernice
- a s prihliadnutím k jeho **systematickému usporiadaniu** a jednotlivým **jazykovým verziám**

33

C-283/81 „CILFIT“
rozsudok Súdneho dvora zo 6. októbra 1982

17. Predovšetkým treba vziať do úvahy to, že texty komunitárneho práva sú uverejňované vo viacerých jazykoch a že rôzne jazykové verzie majú rovnakú platnosť. **Interpretácia ustanovenia komunitárneho práva teda vyžaduje porovnanie rôznych jazykových verzii.**

18. Ďalej si treba všimnúť, aj v prípade presnej zhody jazykových verzii, že **komunitárne právo používa terminológiu jemu vlastnú.** Treba zdôrazniť, že **právne pojmy nemajú nevyhnutne rovnaký obsah v komunitárnom práve a v rôznych právnych poriadkoch členských štátov.**

19. Nakoniec **každé ustanovenie komunitárneho práva musí byť zaradené vo svojom kontexte a interpretované vo svetle súhrnu ustanovení tohto práva, jeho cieľov a stavu jeho vývoja k obdobiu, v ktorom sa má toto ustanovenie aplikovať.**

34

Chybný preklad nariadenia 44/2001

- V článku 5 ods. 2: namiesto:
- "2. vo veciach výživného na súdoch podľa bydliska alebo obvyklého pobytu výživou **povinnéj** osoby, alebo ak je vec spojená s konaním o právnom stave osoby, na súde, ktorý podľa právneho poriadku svojho štátu má právomoc vo veci konať, ak sa táto právomoc nezakladá výlučne na štátnom občianstve niektorého z účastníkov;"
- má byť:
- "2. vo veciach výživného na súdoch podľa bydliska alebo obvyklého pobytu osoby **oprávnenej** na výživné, alebo ak je vec spojená s konaním o právnom stave osoby, na súde, ktorý podľa právneho poriadku svojho štátu má právomoc vo veci konať, ak sa táto právomoc nezakladá výlučne na štátnom občianstve niektorého z účastníkov;,"
- Korigendum k nariadeniu Rady (ES) č. 44/2001 z 22. decembra 2000 o právomoci a o uznávaní a výkone rozsudkov v občianskych a obchodných veciach (U. v. EU L 12, 16.1.2001) (Mimoriadne vydanie Úradného vestníka Európskej únie , kapitola 19/zv. 04, s. 42)

Úradný vestník L 242 , 05/09/2006 S. 0006 - 0006

35

Výklad pojmu „pracovník“

- C-232/09 Dita Danosa z 11. novembra 2010
- **konateľka kapitálovej spoločnosti, ktorá vykonáva pre túto spoločnosť činnosť a je jej pevnou súčasťou, sa musí považovať za osobu v postavení „pracovníka“ na účely v zmysle článku 16 ods. 1 smernice 89/391/EHS), ak svoju činnosť vykonáva počas určitého obdobia, pod vedením alebo kontrolou iného orgánu tejto spoločnosti a ak za túto činnosť dostáva odmenu. Vnútroštátnemu súdu prináleží overiť skutkové okolnosti potrebné na posúdenie, či o takýto prípad ide vo veci, v ktorej rozhoduje.**

36

Základné zásady aplikácie práva EÚ

- **bezprostredná aplikovateľnosť**
 - ex čl. 249 ZES (nariadenia) – teraz 288 ZFEÚ
- **prednostná aplikovateľnosť** pred akýmikoľvek ustanoveniami vnútroštátneho práva
- **priamy účinok práv a povinností** (smernice)
 - *Flaminio Costa (6/64)*
 - *Simmenthal II (106/77)*

37
